

ВІКТОР ОГНЕВ'ЮК

доктор філософських наук, професор, дійсний член НАПН України,
ректор Київського університету імені Бориса Грінченка,
rector@kubg.edu.ua, ORCID iD 000-0002-8671-3348

ВОЛОДИМИР ЛУГОВИЙ

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,
перший віце-президент НАПН України,
luhovyi@ukr.net, ORCID iD 0000-0003-1650-066X

ПРОБЛЕМА КІЛЬКОСТІ ТА ЯКОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ В КОНТЕКСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ МЕРЕЖІ В УКРАЇНІ

Підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України – нагальна проблема, зумовлена посиленням соціальної відповідальності освіти, запитом суспільства на якісну, інноваційну, лідерську, інтегровану до європейського освітнього простору вищу освіту, а також руйнівними наслідками війни, демографічними проблемами. У межах «Університетології» як субнапрямку «Освітології» проаналізовано стан мережі державних закладів вищої освіти, її відповідність сучасним і повоєнним потребам відновлення України, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних університетів. З'ясовано, що економіка, державний бюджет країни не спроможні забезпечувати ефективну діяльність наявної мережі державних закладів вищої освіти через її подрібненість і розпорошеність, дублювання підготовки, ресурсну та інфраструктурну слабкість. У свою чергу, існуюча мережа державних закладів вищої освіти не здатна повною мірою задовольнити потреби громадян, суспільства, економіки. Відтак, назрілою є оптимізація університетської мережі. Потрібні послідовна державна політика і система відповідних заходів з оптимізації мережі державних закладів вищої освіти в регіонах. У статті обґрунтовано Концепцію забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України, яка передбачає об'єднання людських, фінансових, матеріальних ресурсів закладів вищої освіти, які потерпають від демографічної кризи, руйнування інфраструктури під час війни з РФ, нестачі фінансів з метою перетворення закладів вищої освіти на потужні конкурентоспроможні регіональні заклади.

Ключові слова: конкурентоспроможність; Концепція забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти; мережа державних закладів вищої освіти; соціальна відповідальність закладів вищої освіти; укрупнення університетів.

Вступ. У XXI ст. значно актуалізується і посилюється провідна роль закладів вищої освіти в суспільстві та їхня відповідальність перед людиною, громадою, країною, суспільством. Заклади вищої освіти покликані бути провідниками в досягненні Україною глобальних цілей сталого розвитку, сприяти становленню суспільства, відповідального за збереження довкілля, розвиток екологічно орієнтованої та відновної економіки, створення екосистеми, придатної для життя людини. Соціальна відповідальність університетів полягає і в утвердженні соціальної справедливості, покращенні найважливіших показників Human Development Index – підвищенні рівня освіченості населення, зростанні ВВП на душу населення, підвищенні середньої тривалості життя, а також зростанні індексу щастя. Важливими є роль і відповідальність університетів щодо створення спільного європейського майбутнього на засадах демократії, рівності, верховенства права, справедливого правосуддя, свободи та різноманіття. До найважливіших пріоритетів закладів вищої освіти України належить утвердження цінностей Українського народу та здійснення його прагнення до рівноправного членства в Європейському Союзі. Закладам вищої освіти належить провідна роль у створенні суспільства, яке навчається впродовж життя, де набуття знань не обмежується стінами закладів освіти та завершенням навчання у них, а розвиток цифрового середовища з відкритими освітніми ресурсами дозволяє адаптувати надання освіти до потреб різних типів здобувачів, створює гнучкі навчальні траєкторії і як наслідок – розвиває освітню культуру справедливості та інклюзії.

Важлива соціальна місія закладів вищої освіти – підготовка інтелектуальної еліти суспільства, яку вирізняють здатність виконувати не лише професійні, а й важливі соціальні функції, яскраво виражені громадянські і соціальні якості, широту мислення, креативність і соціальну відповідальність за активність у своїй сфері діяльності, розуміння сенсу й наслідків своєї праці для сталого людського розвитку і здатність відповідати на глобальні економічні, екологічні, суспільні, політичні виклики, а також лідерство-служіння ідеї, спільній справі, людині, громаді, суспільству, здатність поширювати відповідні

норми і цінності в суспільстві, стати агентом змін (Quality of University Education: Educological Discourse, 2022, p. 14).

Оскільки в XXI ст. підвищується відповідальність закладів вищої освіти перед суспільством за свою діяльність, виконання покладених на них соціально важливих завдань, втілення місії, візії та цінностей, відповідно повинна збільшуватись вага оцінки результатів їхньої діяльності, що впливає на розуміння конкурентоспроможності закладів вищої освіти як усередині країни, так і на міжнародній арені.

Мета статті – обґрунтувати Концепцію забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України, враховуючи підвищення ролі університетів у сталому розвитку суспільства та відтворенні інноваційної економіки, потреб регіонів у післявоєнний період, а також результати кількісного і якісного моніторингового аналізу мережі державних закладів вищої освіти України у світових рейтингах.

Результати дослідження. Підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти в Україні – нагальна потреба, обумовлена тенденціями демографічних процесів, наслідками російсько-української війни 2014–2022 років, спричиненими нею руйнуваннями і фінансовими труднощами, потребами і запитами суспільства на якісну освіту й науку, необхідністю відновлення економіки та виведення її на інноваційну модель розвитку, створенням умов малому і середньому бізнесу для його відповідального служіння суспільству, скеровуванням економіки на забезпечення сталого розвитку країни та її інтеграції до Європейського Союзу.

Забезпечення конкурентоспроможності скеровано на підвищення ролі університетів у забезпеченні сталого відтворення суспільства та його розвитку через удосконалення вищої освіти шляхом створення умов для успадкування та прийняття кожним наступним поколінням спадщини цінностей і культури попередніх поколінь, їх засвоєння та розвиток у нових історичних умовах шляхом об'єднання людських, фінансових, матеріальних ресурсів закладів вищої освіти України державної, комунальної форм власності та різного

підпорядкування в сучасні конкурентоспроможні багатoproфільні заклади вищої освіти.

Оцінка конкурентоспроможності української вищої освіти є одним із завдань освітології як міждисциплінарного дослідження сфери освіти, що забезпечує цілісний науковий аналіз та моніторинг закономірностей, тенденцій та пріоритетів сучасної освіти у зв'язку з економічною, соціальною, правовою, культурною, управлінською системами суспільства і «спрямована на дослідження сучасної освіти як цілісного суспільного феномену, чинників, що впливають на її розвиток і зумовлюють вплив освіти на поступ сучасної цивілізації як цивілізації освіти й науки, цивілізації людини нового еволюційного рівня – людини освіченої (*Homo educates*)» (Освітологія: витоки наукового напрямку, 2012, с. 161). Освітологія є своєрідною освітньою синергетикою для дослідження сфери освіти: користуючись напрацюваннями інших наук про освіту, вона «не інтегрує і не синтезує інші науки, вона «співпрацює» з ними у дослідженнях різних аспектів розвитку освіти, є самостійним науковим напрямом, який в силу своєї синергетичної сутності реалізується на рівні міждисциплінарних досліджень» (Освітологія: витоки наукового напрямку, 2012, с. 148). Системний характер освіти, а також синергетичний ефект освітології дозволяють при дослідженні системи освіти і, зокрема, конкурентоспроможності закладів вищої освіти звертатися до її кількісно-якісних і структурно-динамічних характеристик. Міждисциплінарний підхід в рамках освітології визначає чинники глобальної конкуренції на ринку освітніх послуг, характеризує освітні індикатори, розробляє методику оцінювання освітніх систем, використовує міжнародну освітню статистику і глобальні рейтинги у сфері освіти.

Доцільно зауважити, що в межах напрямку «Освітологія», що розвивається в Україні із середини 90-х років минулого століття, вченими Інституту вищої освіти НАПН України із упровадженням з 1999 р. в Європі Болонського процесу запропоновано субнапрямок «Університетологія» (Луговий, 2012). Університетологія покликана необхідністю системного дослідження університетської сфери, яка нині у світі налічує понад 30 тис. закладів вищої

освіти, ураховуючи, що університети є локомотивами суспільного розвитку на інноваційній основі. Як особлива ланка з-поміж інших освітянських ланок, університетська сфера функціонує на найвищих рівнях новизни і складності діяльності (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2021).

Водночас погляд на вітчизняну вищу освіту через призму університетської місії виявляє серйозні проблеми в аспекті співвідношення кількісних і якісних характеристик української мережі закладів вищої освіти, що становить національну небезпеку і потребує невідкладного втручання (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2022). Це особливо актуально в умовах післявоєнного відновлення України, її економіки, необхідності формування інноваційного людського капіталу, інноваційної людини (Національна академія педагогічних наук України, 2021).

За кількістю закладів вищої освіти відносно населення Україна перебуває в авангарді світової спільноти, натомість за якістю вищої освіти, її конкурентоспроможністю – скоріше в ар'єргарді. З'ясувати дійсне становище вітчизняної університетської освіти можна, якщо до внутрішньонаціональної її оцінки долучати зовнішньоміжнародну. Адже, як показано в роботі (Луговий, Таланова, 2016), у разі загальної середньої освіти, ці дві оцінки не корелюють між собою і часто внутрішня, більш оптимістична оцінка, не узгоджується з більш критичною зовнішньою, наприклад, за результатами обстеження PISA. Що стосується університетської освіти, то провідний міжнародний Шанхайський рейтинг, який у цьому році оприлюднить свій ювілейний 20-й випуск, не бачить Україну з-поміж 63 країн/територій у своїй загальній версії та серед 93 країн/територій у галузевій версії за 54 академічними предметами (Shanghai Ranking, 2021). Зневага до об'єктивного рейтингового оцінювання вуалює справжній стан справ, хоча нульова участь України в згаданому рейтингу – це болючий і зобов'язуючий сигнал (Луговий, Слюсаренко, Таланова, 2020).

Причини такої участі значною мірою криються в незадовільних кількісних характеристиках, що блокують і часто роблять взагалі неможливим досягнення потрібної якості в інноваційному, глобальному і конкурентному світі.

Щоб краще усвідомити вітчизняні проблеми в галузі вищої освіти, важливо навести приклади сучасної передової практики університетського вдосконалення. Зокрема, у Франції перші результати Шанхайського рейтингу назвали «шанхайським ударом». Адже за рівнем університетських досягнень країна посіла лише 11 позицію серед інших країн, що не задовольнило ні освітянську спільноту, ні суспільну думку. При цьому в рейтингу значилося 22 французьких університети світового класу на перших 1–500 місцях). Відтак, упродовж наступних років ці 22 провідних університети були значно укрупнені, що було комплексно мотивовано урядом, їх середня величина досягла 46 тис. здобувачів, конкурентоспроможність істотно зростає. Університетів світового класу стало менше (17), але їхні рейтингові досягнення перемістили Францію на 3-тє місце у світі, після США і Сполученого Королівства.

Другий приклад – університетська оптимізація в Австралії. У країні з населенням 20 млн, яка в умовах воєнного стану в Україні активно допомагає підвищувати супротив українського народу військовій російській агресії, нині діє 43 університети. Для порівняння: в Україні функціонує без малого 180 лише державних закладів (без підпорядкованих МО України) відповідного типу, що навіть більше, ніж у великому за населенням і економікою Сполученому Королівстві. Але серед цих австралійських університетів 34 (79%) входять до Шанхайського рейтингу, а 24 (56%) як університети світового рівня (Shanghai Ranking, 2021). Крім того, перманентне укрупнення університетів призвело до виокремлення серед них суперелітної групи з 8 найпотужніших закладів (Група восьми, Go8), у яких пересічно 47,5 тис. студентів в одному і які мають сильну федеральну і штатівську підтримку.

З метою з'ясування проблемних характеристик вітчизняних університетів, створення науково обґрунтованої основи для укрупнення закладів на початку 2022 р. вченими НАПН України проведено моніторинговий аналіз мережі державних закладів вищої освіти України в розрізі регіонів, галузей знань і спеціальностей та величини інституцій. Дослідженню з використанням Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) піддано державні заклади

вищої освіти зі статусом університету, академії, інституту (ЄДЕБО. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності).

Аналіз показав таке.

1. Усього станом на березень 2022 р. існувала велика кількість (176) зазначених закладів, у яких здобували освіту бакалаврського та магістерського рівнів близько 840 тис. студентів, або 82% загальної кількості (1,0 млн) здобувачів вищої освіти України.

2. Заклади подрібнені, переважно малі, пересічно 4,8 тис. згаданих студентів в одному закладі вищої освіти; чимало дуже малих закладів з контингентом студентів від кілька сотень.

3. Подрібненість закладів, особливо за втрати їх первинної спеціалізації, зумовлює розпорошеність ресурсів, слабкість і малокомплектність кафедр; часто гранично малі кафедри (від 5 викладачів) забезпечують навчальні дисципліни кількох галузей знань.

4. Стало масовим надмірне розширення профілю підготовки, що призвело до масштабного дублювання спеціальностей в одному місті, яке нерідко досягає 100%.

5. Крім того, існують маленькі з контингентом 1–2–3 сотні студентів відокремлені структурні підрозділи, які дублюють (до 100%) спеціальності місцевих більш потужних університетів; дублювання спричиняє наявність маленьких (до 5 студентів) груп, у яких не забезпечується якісний освітній процес через брак ресурсів.

6. З метою компенсації дефіциту студентського контингенту стало масовим приєднання до університетів коледжів з підготовкою молодших спеціалістів та фахових молодших бакалаврів, що занижує загальний університетський рівень діяльності, зокрема відсуває на другий план підготовку на аспірантському та докторантському рівнях, яка насамперед слугує переконливою університетською ознакою закладу (Carnegie classification, 2022).

7. Аналіз показав, що в кожному регіоні існують передумови для істотного укрупнення закладів вищої освіти шляхом їх об'єднання з метою утворення

потужних регіональних конкурентоспроможних університетів; скорочення їх кількості та збільшення їх величини у 2–3 рази.

Отже, наголошуючи на підвищенні ролі університетів у сталому розвитку суспільства; на всебічному розвитку людського капіталу країни як запоруки прогресу та інноваційного розвитку; на забезпеченні соціально-економічних потреб держави, суспільства, людини; на відтворенні суспільства, інноваційної економіки, потреб регіонів у післявоєнний період, а також враховуючи результати кількісного і якісного моніторингового аналізу мережі державних закладів вищої освіти та низького рівня представлення вищої освіти України у світових рейтингах, вважаємо, що подальша модернізація структури та змісту вищої освіти вимагає обґрунтування і розроблення Концепції забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України, яка передбачає «оптимізацію мережі закладів вищої освіти шляхом їх укрупнення, консолідації і концентрації ресурсів у них та вдосконалення національного університетського рейтингування, розвиток інших механізмів оцінювання конкурентоспроможності освітньої якості, зрештою, створення університетів світового класу» (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2021, с. 32).

Забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України ґрунтується на *таких засадах*:

- безумовного дотримання гарантій прав усіх здобувачів освіти, наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників;
- всебічного розвитку людського капіталу як запоруки суспільного прогресу та інноваційного розвитку;
- розвитку академічного розуму та емоційного інтелекту, здатності сучасної людини усвідомлювати соціальні системи, свою роль та відповідальність у них;
- готовності до створення спільного європейського майбутнього на засадах демократії, рівності, верховенства права, справедливого правосуддя, свободи та різноманіття;

- інтернаціоналізації вищої освіти;
- підготовки здобувачів освіти з урахуванням попереднього досвіду, врахування сучасних реалій і потреб майбутніх поколінь;
- поєднання набуття професійних компетентностей, базових (hard skills), гнучких (soft skills), цифрових (digital skills) навичок;
- врахування особливостей і потреб держави, Автономної республіки Крим, кожної області України, міст Києва і Севастополя у висококваліфікованих та кваліфікованих фахівцях для різних сфер діяльності;
- орієнтації закладів вищої освіти на сучасні та перспективні потреби людини, суспільства та економіки;
- підготовки фахівців, спроможних перевести економіку країни на інноваційну модель розвитку, що дасть змогу збільшити ІЛР (індекс людського розвитку), зокрема, ВВП на душу населення, поліпшити здоров'я громадян і тривалість життя, тривалість та якість освіти та підвищити конкурентоспроможність людського капіталу та зростання індексу щастя;
- створення екосистеми, придатної для успішної життєдіяльності сучасної людини;
- поєднання переваг колективного та індивідуального навчання;
- здатності усвідомлювати необхідність єдності суспільства в побудові сучасної держави, що прагне стати рівноправним членом Європейського Союзу та суб'єктом світової політики.

Концепція забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України наголошує, що для забезпечення високої якості підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії за галузями знань необхідна концентрація фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, технологій і методик навчання, що може бути досягнуто шляхом створення сучасних університетів, які відповідають найвищим світовим стандартам через приєднання, об'єднання чи створення нових закладів вищої освіти на базі наявних. Упровадження Концепції потребує послідовної державної політики і системи відповідних заходів з оптимізації мережі державних закладів вищої освіти в регіонах України

з метою перетворення їх на потужні конкурентоспроможні регіональні університети.

Створення сучасних університетів, що відповідають найвищим світовим стандартам, потребує значних капіталовкладень. Держава і суспільство зобов'язуються щорічно скеровувати не менше 1,5% ВВП на розвиток вищої освіти та використовувати на зазначені цілі значні внутрішні можливості закладів вищої освіти.

Концепція передбачає створення реєстру найбільш конкурентоздатних базових університетів, до яких можуть приєднатись інші заклади вищої освіти. Для створення такого реєстру слід керуватись такими *критеріями*:

- врахування місця університету в міжнародних і національних рейтингах та його популярності серед вступників за останні три роки;
- належність університету до Міжнародної асоціації університетів, Європейської асоціації університетів і підписання університетом Хартії університетів;
- показник пріоритетності спеціальностей, важливих у розбудові України в повоєнний час, що передбачає наявний зведений контингент здобувачів вищої освіти, які навчаються на пріоритетних спеціальностях, і науково-педагогічних працівників, спроможних забезпечувати освітній процес за цими спеціальностями;
- спроможність університету до лідерства в забезпеченні своєї провідної ролі у досягненні глобальних цілей сталого розвитку; показники міжнародної співпраці як основи отримання додаткових фінансових ресурсів для розвитку закладу вищої освіти;
- показники наукової діяльності, в тому числі наявність науково-дослідних робіт подвійного призначення як основи наукового супроводу економіки повоєнного часу;
- наявність інноваційної системи управління освітнім процесом університету та впровадження інформаційної системи організації дистанційного та змішаного навчання з використанням цифрових технологій (у тому числі

власної розробки), що забезпечують автоматизацію освітньої, наукової, управлінської та інших складових діяльності закладу вищої освіти з можливістю швидкого масштабування на нові структурні підрозділи;

- наявність сучасних приміщень, розвиненої матеріально-технічної бази, обладнання, дослідницьких центрів і науково-навчальних лабораторій тощо.

Висновки.

1. Посилення ролі і соціальної відповідальності вищої освіти України обумовлено цивілізаційними викликами, що постали перед нею: посиленням ринкових механізмів у сфері вищої освіти, появою глобального ринку високорозвиненого людського капіталу, цифровізацією освіти, необхідністю освіти впродовж життя і постійного отримання нових знань і компетентностей, а також воєнною агресією РФ проти України.

2. Нинішні і післявоєнні економіка та державний бюджет країни не спроможні забезпечувати ефективну діяльність наявної мережі державних закладів вищої освіти. У свою чергу, вітчизняна мережа цих закладів вищої освіти не здатна повною мірою задовольнити потреби громадян, суспільства, економіки. Відтак, нарізю є оптимізація вітчизняної університетської мережі.

3. Потрібні послідовна державна політика і система відповідних заходів з оптимізації університетської мережі в кожному регіоні України. З цією метою пропонуємо Концепцію забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України, яка передбачає об'єднання людських, фінансових, матеріальних ресурсів закладів вищої освіти, які потерпають від демографічної кризи, руйнування інфраструктури під час війни з РФ, нестачі фінансів з метою перетворення закладів вищої освіти на потужні конкурентоспроможні регіональні заклади.

4. Забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти України ґрунтується на засадах верховенства права, європейських цінностей і демократії; забезпечення соціальних гарантій і прав усіх учасників освітнього процесу; інтернаціоналізації вищої освіти України і її функціонування в

Європейському просторі вищої освіти; всебічного розвитку людського капіталу як запоруки суспільного прогресу та інноваційного розвитку; орієнтації закладів вищої освіти на сучасні та перспективні потреби людини, суспільства та інноваційної економіки; створення екосистеми, придатної для успішної життєдіяльності сучасної людини, поліпшення здоров'я громадян, тривалості їхнього життя та зростання індексу щастя.

5. Для впровадження Концепції необхідно створити реєстр найбільш конкурентоздатних базових університетів, до яких можуть приєднатись інші заклади вищої освіти. Критеріями для входження до реєстру мають стати авторитет університету на міжнародній і національній арені, відображений у рейтингах, популярності серед абітурієнтів за останні три роки, пріоритетних для повоєнної України спеціальностях; показники міжнародної співпраці і представленість університету в організаціях Європейського простору вищої освіти; розвинена матеріальна база з впровадженою цифровою системою навчання, викладання й управління; показники наукової та інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Володимир Луговий: «Університетологія покликана часом»: [розмова з доктором педагогічних наук, професором, директором Інституту вищої освіти, віце-президентом НАПН України, національним експертом з реформування вищої освіти Володимиром Луговим / розмову вів Юрій Коноваленко]. *Освіта*. 2012. 21–28 березня. № 14/15. С. 6–7.

Єдина державна електронна база з питань освіти. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Заклади вищої освіти. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/vishcha-osvita/>

Луговий В. І., Таланова Ж. В. Об'єктивне і суб'єктивне оцінювання якості освіти: світовий досвід для України. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*. 2016. № 4. С. 32–40.

Луговий В., Слюсаренко О., Таланова Ж. Рейтинговий розподіл та формульне фінансування українських університетів: проблема суб'єктивізму і недовіри. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2020. № 2 (10). С. 35–69. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-35-69>

Луговий В., Слюсаренко О., Таланова Ж. Дві стратегії розвитку вищої освіти: якої бракує Україні? *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2021. № 2 (12). С. 35–52. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-12-2-35-52>

Луговий В. І., Слюсаренко О. М., & Таланова Ж. В. Університетський портрет Києва: Проблема збереження науково-технологічного профіля: Аналітичний огляд спеціальностей підготовки. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (1). DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4101>

Національна академія педагогічних наук України – бачити майбутнє освіти / В. Г. Кремень та ін. XIII Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті»: офіційний каталог; International exhibition «World Edu»: official catalogue. 21–22 жовтня 2021 р. Київ. 2021. 158 с. С. 17–21. URL: http://innovosvita.com.ua/images/stories/%D1%81atalogue_exhibitions_innovatyka_we_2021.pdf.

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

Освітологія: витоки наукового напрямку: Монографія / За ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко, О. О. Мороз. Київ: Едельвейс, 2012. 336 с.

Carnegie classification. 2022. URL: <https://carnegieclassifications.iu.edu/>

Quality of University Education: Educological Discourse: collective monograph / V. Ogneviuk (Ed.), Buinytska O., Bulvinska O., Kalinicheva H., Lomachynska I.,

Lomachinsky B., Mospan N., Protsenko O., Sysoieva S., Sopova D. Prague: Oktan Print, 2022. 220 p.

Shanghai Ranking. 2021. URL: <https://www.shanghairanking.com/>

REFERENCES

Volodimir Lugovyi: «Universitetologiya poklikana chasom»: [rozmova z doktorom pedagogichnih nauk, profesorom, direktorom Institutu vishoyi osviti, vice-prezidentom NAPN Ukrayini, nacionalnim ekspertom z reformuvannya vishoyi osviti Volodimirom Lugovim / rozmovu viv Yuriy Konovalenko] [Volodymyr Luhovyi: «Universitology is called by time»: [conversation with Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Institute of Higher Education, Vice President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, National Expert on Higher Education Reform Volodymyr Luhovyi / interviewed by Yuri Konovalenko] (2012, March 21–28). *Education*, 14/15, 6–7.

Yedina derzhavna elektronna baza z pitan osviti. Reyestr sub'yektiv osvitnoyi diyalnosti [Zakladi vishoyi osviti. Unified State Base on Education. Register of subjects of educational activity. Institutions of higher education]. <https://registry.edbo.gov.ua/vishcha-osvita/>

Lugovyi, V., & Talanova, Zh. (2016). Obiektivne i subiektivne otsiniuvannia yakosti osvity: svitovyyi dosvid dlia Ukrainy [Objective and subjective assessment of the quality of education: world experience for Ukraine]. *Pedagogika i psihologiya. Visnik NAPN Ukrayini*, 4, 32–40.

Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Z. (2020). Rejtingovij rozpodil ta formulne finansuvannya ukrayinskih universitetiv: problema sub'yektivizmu i nedoviri [Ranking distribution and formula funding of Ukrainian Universities: the problem of subjectivism and mistrust]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 2 (10), 35–69. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-10-2-35-69>

Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Z. (2021). Dvi strategiyi rozvitku vishoyi osviti: yakoyi brakuye Ukrayini? [Two strategies for the higher education

- development: which from its does for Ukraine lack?] *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 12, 35–52.
<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2021-12-2-35-52>
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Z. (2022). Universitetskij portret Kiyeva: Problema zberezheniya naukovu-tehnologichnogo profilya: Analitichnij oglyad spetsialnostej pidgotovki [University portrait of Kyiv: the problem of saving the scientific and technological profile: Analytical Review of Training Specialties]. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 4 (1).
<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4101>
- Kremen, V. H. et al. (2021). Natsionalna akademiya pedagogichnih nauk Ukrayini – bachiti majbutnye osviti [National Academy of Educational Sciences of Ukraine – to see the future of education]. *International exhibition «World Edu»: official catalogue*. 2021, October 21–22 (pp 17–21).
http://innovosvita.com.ua/images/stories/%D1%81atalogue_exhibitions_innovatyka_we_2021.pdf
- Kremen, V. H. (Ed.) (2021). *Natsionalna dopovid pro stan i perspektivi rozvitku osviti v Ukrayini (Do 30-yi richnici Nezalezhnosti Ukrayini): monografiya [National Report on the State and Prospects of Education Development in Ukraine (To the 30th Anniversary of Ukraine's Independence): a monograph]*. KONVI PRINT.
<https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Ogneviuk, V. O., Sysoieva, S. O., Khoruzha, L. L., Sokolova, I. V., Kuzjmenko, O. M., Moroz, O. O. (2012). *Osvitologiya: vitoki naukovogo napryamu: monografiya [Educology: Origins of Scientific Direction: monograf]*. Edeljveyjs.
- Carnegie classification* (2022). <https://carnegieclassifications.iu.edu/>
- Ogneviuk, V. (Ed.), Buinytska, O., Bulvinska, O., Kalinicheva, H., Lomachynska, I., Lomachinsky, B., Mospan, N., Protsenko, O., Sysoieva, S., Sopova, D. (2022). *Quality of University Education: Educological Discourse: collective monograph*. Oktan Print.
- Shanghai Ranking* (2021). <https://www.shanghairanking.com/>

VICTOR OGNEVIUK,

Doctor of Sciences in Philosophy, Professor,
Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Rector of the Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
rector@kubg.edu.ua, ORCID iD 000-0002-8671-3348

VOLODYMYR LUGOVYI,

Doctor of Sciences in Education, Professor,
Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
First Vice-President of National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
luhovyi@ukr.net, ORCID iD 0000-0003-1650-066X

**THE PROBLEM OF QUANTITY AND QUALITY IN HIGHER
EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE UNIVERSITY NETWORK IN
UKRAINE**

Improving the competitiveness of higher educational institutions in Ukraine is an urgent problem due to the strengthening of social responsibility of education, society's demand for quality, innovative, leadership-based higher education, integrated into the European educational space, as well as due to the devastating effects of the war and demographic problems. Within the framework of "University Studies" as a sub-direction of "Educology", the condition of the network of the state higher educational institutions, their compliance with modern and post-war needs of Ukraine's reconstruction, increasing the competitiveness of domestic universities, have been analyzed. It has been found out that the economy and the country's state budget are not able to ensure the effective operation of the existing network of the state higher educational institutions due to its scatterization and fragmentation, duplication of training, resource and infrastructural weakness. At the same time, the existing network of state higher educational institutions is not able to fully meet the needs of citizens, society and economy. Therefore, optimization of the university network is needed. There is a need for consistent state policy and a system of appropriate measures to optimize the network of the state higher educational institutions in the regions. The article substantiates the Concept of ensuring the competitiveness of higher educational institutions of Ukraine, which provides for pooling of human, financial, material resources of higher educational institutions suffering from the demographic crisis, destruction of infrastructure during the war with RF, lack of finance to transform higher educational institutions into powerful competitive regional institutions.

Key words: *competitiveness; the Concept of ensuring the competitiveness of higher educational institutions; network of the state higher educational institutions; fragmentation; social responsibility of higher educational institutions; consolidation of universities.*

Стаття надійшла до редакції 06.05.2022

Стаття прийнята до друку 28.06.2022